

O FRAZELOGIJI KRIŽEVAČKO-PODRAVSKIH KAJKAVSKIH GOVORA

Mira Menac-Mihalić
Filozofski fakultet
Zagreb

SAŽETAK: U ovome su radu¹ obrađeni frazemi *križevačko-podravskih kajkavskih govora*, njihova struktura, ono što se, osim u obrađenoj frazeologiji, nalazi i u drugim sustavima te ono što je karakteristično upravo za istraženu grupu govora te lokalizmi, karakteristični za samo jedan od govora ili nekoliko njih.

Ključne riječi: dijalektologija, frazeologija, hrvatski, kajkavski, križevačko-podravski.

I. Frazemi križevačko-podravskih govora po svom se sastavu i strukturi dijele na tri osnovna tipa: fonetska riječ, sveza riječi, rečenica. Sva ta tri tipa frazema potvrđena su u proučavanim govorima:

I.1. Fonetska riječ. Taj se tip frazema sastoji od jedne samostalne i jedne (rjeđe dvije) nesamostalne riječi, koje zajedno tvore naglasnu cjelinu. Najčešće je to sveza prijedloga i imenice: **na joko; na minutu; na vuru; ni v snu; ni za lek; pod (za) pokoru; ni trunku (trunku).**

I.2. Sveza riječi. Sveza dviju ili više samostalnih riječi, ponegdje praćenih pomoćnim riječima, najprošireniji je oblik frazema. Sveze riječi dijele se na podvrste, i to prema unutrašnjoj povezanosti na bezvezničke, neovisne i ovisne, a ovisne se još dijele prema glavnoj riječi na imeničke, glagolske, pridjevske, zamjeničke i priložne. Prema posebnoj namjeni izdvajaju se poredbene sveze.

---

¹ Rad je dio knjige Jele Maresić i Mire Menac-Mihalić: *Frazeologija križevačko-podravskih kajkavskih govora*, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb 2008.

I.2.1. Bezvezničke sveze imaju u svom sastavu dvije samostalne riječi, koje pripadaju istoj vrsti riječi. U našem korpusu nalazimo: **kak-tak; denes-zutra; križ-kraž.**

I.2.2. Neovisne sveze imaju u svom sastavu dvije samostalne riječi, koje pripadaju istoj vrsti riječi, a spojene su sastavnim veznicama *i, pa, ni, nit(i)* ili rastavnim veznikom *il(i)*. Na primjer: **bilo pa prešlo; dušom i telom; ni kraja ni konca; ni mu – ni me; ni živ ni mrtev; nit (ni) sim nit (ni) tam; noć i den; sad ili mam; zemi ili ostavi!**

I.2.3. Ovisne sveze imaju u svom sastavu dvije ili više samostalnih riječi, od kojih je jedna glavna i određuje gramatički oblik ovisnih riječi. Samostalne riječi mogu biti praćene pomoćnim riječima.

I.2.3.1. Imeničke sveze

Pridjev + imenica. Navodimo samo nekoliko primjera tipa *pridjev + imenica* u kojem je imenica glavna riječ pa određuje oblik pridjeva kao ovisne riječi: **crna ofca; svecki čovek.** Pridjev se može nalaziti iza imenice: **čovek Božji.** Neke se od takvih sveza upotrebljavaju samo u jednom padežu bez prijedloga ili s prijedlogom: **mirne duše; z čista / čistoga mira; od mali nog; poštene mere.**

Redni broj + imenica. **deveta briga komu; prva zvezda.**

Imenica + imenica. Ovisna imenica nalazi se u kosom padežu, a može uza se imati i odredbenu riječ. Taj tip nalazimo u primjerima: **adut v rukavu; čovek od reči; duša od čoveka.**

I.2.3.2. Glagolske sveze

Glagolska sveza može imati oblik *prijelazni glagol + akuzativ imenice bez prijedloga*, ali uz moguću odredbenu riječ, na primjer: **hititi joko na koga; ubiti boga v komu; očitati bukvicu komu.** Uz negaciju, uz koju se često javlja i veznik *ni*, može stajati genitiv: **nema ni glave ni repa; ne sklopiti (stisnuti) joka** ili akuzativ: **nemati dušu; {ne dobiti} ni mrvicu; ne dati čašu vode komu** ili i jedno i drugo: **ne imeti dlaku (dlake) na jeziku; nemati ni riti (rit) ni ritišča (ritišče).**

Glagol (+ prijedlog) + kosi padež (uključujući i akuzativ uz prijedlog) imenice (ponekad praćene odredbenom riječju):

ne veruvati svojemi jošmi; čez glavu ide (prejde) komu kaj; zbiti si z glave {kaj}; reči po istini; vleči koga za jezik; držati pod jokom koga.

Glagol + dva razna padeža (ponekad praćena prijedlozima): **meknuti brigu z vrata; držati se mami za suknju; držati se materi za kiklju; nemam meda v riti.**

Glagol + pridjev: **ne ostati dužen komu; napraviti se / praviti se (držati se, delati se) bedast.**

Glagol + prilog: **dobro dojt komu; masno platiti / plaćati; za malo gledeti.**

Glagol + glagol: **moreš obesiti kaj kravi za rep; nemre se staru kravu vućiti voziti (peljati); ne dati živeti komu.**

Glagol + zamjenica: **držati svoje; dobiti svoje; dojt k sebi.**

1.2.3.3. Pridjevske sveze (s običnim pridjevom i s glagolskim pridjevom trpnim)

Pridjev + imenica. Ovdje je pridjev glavna riječ i određuje oblik imenice kao ovisne riječi, za razliku od imeničke sveze pridjev + imenica, u kojoj je imenica glavna riječ te određuje oblik pridjeva. U pridjevskoj svezi imenica stoji u kosom padežu bez prijedloga ili s prijedlogom: **dužen {i} vragu i Bogu (nevolji); moker do gać.**

Pridjev + sveza riječi: **dužen na sê strane.**

Pridjev + pridjev: **pun puncat; mrtev pijan; mrtev umoren.**

Pridjev + zamjenica: **pun sebe.**

1.2.3.4. Zamjениčki frazemi. Zamjenica, koja se rijetko pojavljuje u funkciji glavne riječi, može upravljati drugom zamjenicom, pridjevom ili rednim brojem, ponekad praćenih prijedlogom: **z tem i bez toga; niko živ; si živi.**

1.2.3.5. Priložni frazemi: malo morgen; malo zutra; mam ili sad; milom ili silom.

1.2.4. Poredbeni frazemi. Poredbeni frazemi mogu biti imenički (kad je polazište poredbe u imenici), pridjevski (kad je polazište poredbe u pridjevu), glagolski (kad je polazište poredbe u glagolu), priložni (kad je polazište poredbe u prilogu) i bez označenoga polazišta.

Imenički: **glava je kak bedenj komu; šuplja glava kak lop-ta.**

Pridjevski poredbeni frazemi: **pijan kak deska; dosaden kak glista; pisan kak detel; pijan kak deva; mršav kak kolec; složni kak jeden.**

Glagolski poredbeni frazemi: **kričati kak da su deske cucu prijele komu; petati se kak detetu rubačka v rit; ponašati se (biti) kak {malo} dete; stati kak zakopan.**

Priložni poredbeni frazemi: **čisto kak v japateki; skupo kak dragi kamen; zima kak v ledvenici.**

Poredbeni frazemi bez određenog polazišta: **kak kip; kak da ima kolca v riti; kak da je ko v kocu bil; kak navinut.**

I.3. Rečenični frazem

Rečenični je frazem onaj koji ima subjekt i predikat, a može se kao cjelina uklopiti u drugu rečenicu ili u širi kontekst.

To može biti jednostavna rečenica, složena rečenica ili ovisna rečenica kao dio složene.

I.3.1. Jednostavna rečenica: **neje (nemre biti) saki den Božič; mesnica je otprta (otvorena) komu; bude komu zemlje i v zube.**

I.3.2. Složena rečenica: **da ne bi zubi, bi rit; dok nema pes drugoga posla, si rit liže; skakati dok (kak, čem) ko prdne; smrači se komu dok (čem) vidi koga; biti srečen kak steklar dok se je oprčil; biti srečen kak steklar gda se na leđa hiti; čem zatika vidi, mam je pijan.**

Složena rečenica od tri dijela: **jedno misliti, drugo govoriti, trejte delati.**

I.3.3. Dio složene rečenice: **dok na vrbi rodi grozdje; ni da je sudnji den; samo ako si nacrtáš.**

II. Frazeološke inačice. Promatrajući prikupljene frazeme, možemo utvrditi da se, kao i u drugim sustavima, neki frazemi rabe samo u jednom osnovnom obliku, a kod nekih nalazimo razlike u glasovima, oblicima, tipovima sveza itd., te se tako formiraju frazeološke inačice unutar istoga frazema. Razlike mogu svjedočiti o pripadnosti frazema određenim mjesnim govorima, u kojima su dijalektne crte različite, osobito na fonološ-

kom i morfološkom planu, ali se to događa i mimo mjesnih razlika, kao posljedica težnje za jezičnom promjenom, koja se jednako ostvaruje i unutar jednoga govora.

II.1. Dosta su česte **leksičke inačice**,² kad se jedna sastavnica frazema zamijeni svojom istoznačnicom ili bliskoznačnicom: **pergav (žaltav) kak purje jajce; držati (imeti) na joku koga; ne sklopiti (stisnuti) joka; čubake prodavati (tržiti).**

II.2. **Kvantitativne inačice**³ nastaju kad se jedna sastavnica frazema može upotrijebiti ili izostaviti, a da to ne mijenja opće frazeološko značenje: **nemre se jedna krava {sama} bosti; {to je} za krepati; neje kriv kaj je živ ko {, kad je takov}; {dober} kak kruh tri dana star.**

II.3. Morfološke inačice

II.3.1. Rijetko je variranje **roda** imenica u različitim govorima: **zadnja rupa na svirali (sviralu).**

II.3.2. Variranje **broja**: **zveči se z dreka (drek); držati (kazati) figu (fige) v žepu; očitati / čitati (držati) litaniju (litanije) komu; srce je skočilo v petu (pete) komu; tiha voda brega (brege) jê (dere, gloda).**

II.3.3. Variranje **padeža**: **terati svoje (po svojem); dojtj do aka komu (z kem); kaj (z čem) ima, z tem klima ko.**

II.3.4. Variranje **određenosti / neodređenosti pridjeva**: **z čista / čistoga mira; gledeti z visoka / visokoga {na koga}.**

II.4. Tvorbene inačice

II.4.1. **Prefiksalne i sufiksalne** razlike: **Bože sačuvaj (opčuvaj); držati se kak da je metlu pogutnul (progutal) ko; smejati se kak berečna (berečka) koza.**

II.4.2. Sufiksalne razlike mogu biti uvjetovane **deminucijom** ili rjeđe **augmentacijom**:

juha se tela prima // juhica se tela prima;

imeti {svoje} muhe v glavi // imeti {svoje} mušice (puno mušic) v glavi;

imeti jezika do poda // imeti jezičinu do poda.

II.5. Sintaksne inačice

II.5.1. Kod **sintaksnih inačica** rabe se različite **padežno-prijed-**

² Ovdje ih odvajamo okruglim zagradama.

³ Fakultativni dio odvojen je vitičastim zagradama.

ložne sveze:

kaj (z čem) ima, z tem klima ko; nema leka komu / čemu (za kaj).

II.5.2. Može varirati položaj enklitike:

*Kmi3caje9ka3jv015gu0(Pet). Je9kmi3ca ka3kv017gu(Raš).
Se9dr3žiška3jpoki7slako3koš(Raš). Drži5se9ka3kpofu0rje25nako3koš
(Ses).*

Ble15t si ko kr3pa (Križ). Si ble15t ka3j kr3pa (Raš).

III. Križevačko-podravski frazemi po svom sastavu i strukturi u bitnom se ne razlikuju od frazema standardnoga jezika.

III.1. U križevačko-podravskoj frazeologiji nalazimo internacionalne frazeme, frazeme karakteristične za cijeli hrvatski jezični sustav ili za njegov dio.

III.1.1. Internacionalni frazemi, potvrđeni i u drugim (europskim ili svjetskim) sustavima – najčešće su biblijski frazemi, povijesni frazemi, frazemi s općepoznatim asocijacijama iz sredstava priopćavanja:

biti u svojem elementu = biti u dobrom raspoloženju, dobro se osjećati: *Vu0 svoje15m je9 e9le9me23ntu0 (Ses).*

čekati manu z neba = čekati što ne poduzimajući ništa: *Č8e13kašmânuzne25ba(Klo). Ne23mre9šsa3moč2e9ka3timân0zne23-
ba, i sâm ne23ke9j podu03zmi (Ses).*

skresati v lice komu kaj = otvoreno, bez sustezanja reći komu što: *Skre23salmuje9se23vli7ce9(Klo). Se25mu0bu0mskre9sa3-
lavli8ce9(Ses). Skre23salmije9vli5ce9(Ses). Skre23salmu0je9se25v
li5ce9(Ses). Je23dvase9mč2e10ka3ladaje10se9skre23še9m9i7ce9(Vrb).*

III.1.2. Frazemi karakteristični za cijelo hrvatsko područje:

gde je Bog rekel laku noć = daleko, u zabiti: *Ti5 si ot ta3m
gde15je9Bo5g9re23ke9lla3kuno5č2(Klo). Tòvâmje9ta3mgde18je9Bôg9
re23ke9lla3ku0nôč2(Ses). Ta3mgde18jeBo3kre23kella3ku0no15č2(Vir).
Do3šl9isuodo3nutgde13je9Bo13kre23ke10lla3kuno15č2(Vrb).*

biti (držati se, stati) kak drvena Marija = biti ukočen: *Dr3žišse9ko5drve27naMari3ja(Klo). Dr3žišsekodr3venaMa3rija
(Križ). Se9dr3žiška3jdrve27naMa3rija(Raš). Sto10ji8ška3jdrve25naMa-
ri8ja(Pet). Stoji8ška3kdrve25naMari3ja(Ses). Pokre27nise9, na15jtu
sta15ti kak dre10ve27na Ma3rija (Vrb).*

III.1.3. Frazemi karakteristični za dio hrvatskog područja

Možemo promatrati frazeme koji povezuju dva naša narječja (takvih je primjera malo).

Frazem **držati se kao mila Gera** u značenju „držati se ukočeno; umišljeno; nepristupačno” potvrđen je:

- na štokavskom području: *Drži se ko mila Gera* (Đakovo). *Stojiš ko mila Gera* (Lipovljani). *Drži se ko mila Gera* (Vrpolje kod Đakova).
- na križevačko-podravskom području: *Držiš se ko mi3la Ge17ra* (Križ). *Držiš se9 ka3j mi3la Ge27ra* (Raš). *Pogle23j ju, drži se9 ka3k mi3la Ge17ra* (Vrb).
- i u drugim kajkavskim područjima: *Drži se kaj mila Gera* (Brezje). *Drži se kaj mila Gera* (Varaždin). *Držiš se99 kak mila Ge99ra* (Vinica). *Stojjš kaj mijla Gjeara, geni se malo!* (Vrhovljan).

Frazem **viriti (gledeti, žmirkati) kao miš (mišek) iz mekin (melje i sl.)** u značenju 'pospano, bezvoljno gledati' potvrđen je:

- na štokavskom području: *Viriš ko miš iz posija* (Lipovljani, P. Slatina, Ramanovci, Žabnica). *Viri ko miš iz mekinja* (Osijek).
- na križevačko-podravskom području: *Gledi8š ka3k mi3š s po3se10j* (Bak). *Gle23diško5mi3šspo3se10j* (Klo). *Gle23dika3kmi3š spo17sij* (Raš). *A,gle9di5ka3kmi3ššpose18j* (Ses). *Spi5tise9, gle23diš ka3k mi3š s po3se10j* (Vrb).
- i u drugim kajkavskim područjima: *Gledi kak miš z mekin* (Samobor). *Gledi kak miš z mele* (Sv. Martin). *Žmirka kak mišek z melje* (Brdovec).

III.1.4. Posebno su zanimljivi lokalizmi, potvrđeni samo u jednom govoru ili u nekoliko bliskih govora:

bude cinkom dederom komu = bit će gotovo s kim: *Ma3m ti bu03de9 ci3nkom de9de25rom do3k te9 lu03pim* (Ses).

delatikaknemorut = punoraditi: *Mo5ramde10la3tika3kne9-moru05t* (Ses). *Gle25 ga, de13la ka3k ne9moru05t* (Ses).

grd kak bujduš = jako ružan: *Gr5t si ka3k bu3jduš* (Bak).

hodatikakMatekina = hodativrlobrzo: *Ho15daka3kMate10-ki8na* (Vir).

ide {v turu} matoš-matoš komu = u strahu je tko: *Do3k si*

fstrāju0,ftu05ru0ti3de9ma3toš-ma3toš(Ses).I3de9mu0ma3toš-ma3toš (Ses).

imetimačkovogaroga = nematiništa: *Ime13tima16č2ko10vo3ga ro3ga (Vir).*

imeti posla kak šmrčkovica z jenem koscom = stalno raditi, a ništa ne napraviti, neprestano što raditi, ali bez učinka, bitineučinkovituposlu: *I3mapo3slaka3kšmrč2ko6vi3caz je9ne18mko3scom(Ses).Tâku05mai3mapo3slaka3kšmrč2ko6vi3caz je9ne18m ko3scom (Ses).*

jak kak {kakov je} zgrut = vrlo jak: *Jâk kako3v1 je9 zgru03t (Ses).*

jesti kak Pavel = obilno jesti: *Je15 ka3k Pa3vel (Bak).*

lepakaktrojačkaruža = jakolijepa: *Le16pa3jeaka3ktroja15č2ka ro15ža (Vir).*

mučiti koga kak Kranjec govno = jako mučiti koga: *Mu03č2iš me9 ka3k Krân2e9c go5vno (Ses).*

nasloniti se kak Mikula na raj = bezbrižno promatrati nekoga u poslu: *Naslo3nil si se ka3k Mi3kula na râj (Bak). Si se9 naslo3n2il ka3k Miku03la na râj (Ses).*

oblečen nadebelo kak nevolna Marica = predebelo obučen: *Oble15č2en si nadebe23lo ka3k nevôlna Mari3ca (Bak).*

otiti / iti v rit na pijac po medvene kolače = otići / ići kamo ponevažnu poslu: *Ka3mje9oti3še9I? – Vri3t napi3jac po me9dve28ne9 koláč2e9 (Ses).*

otiti k Mateku = umrijeti: *O10ti8ti k Mate13ku0 (Vir).*

piti kak se ličje guli = puno i brzo piti: *Je23smo pi8li ka3k se9 li8č2je9 gu03I9i (Ses).*

plivati kak Budročani po hajdini = **1.** ne znati plivati : *Pli3vaška3kBudroč2a3nipohajdi8ne10(Bak).;2.* bitijakopijan: *So se9napi5lipa3ksopo(h)ajdi5nipliva3lika3kBu0drofč2a3ni(Ses).*

srečenkakjajčardokseoprči = nesretan: *Sre23č2e9nsika3k jajč2âr do3k se9 je9 opr3č2il (Ses).*

vreden kak mlada na ranje = lijen: *Vre15den si ka3k mlâda na râjne (Bak).*

ziti (dojti) na vrbove hegede = nastradati, loše proći, propasti: *Zi3še9Ibu0šnavrbo3ve9je9ge23de9,sa3mose9i3graj(Ses).*

IV. U križevačko-podravskoj frazeologiji postoji bogata frazeološka antonimija, sinonimija i višeznačnost.

IV.1. antonimija

velika riba = važna, utjecajna osoba

sitna (mala) riba = nevažna, neutjecajna osoba

Zanimljiv je nesrazmjer u broju prikupljenih frazema u značenju 'glup' i onih u značenju 'pаметan'. Dok je gluposti posvećeno 42 frazema, za pamet je rezervirano samo 6:

GLUP

bedast kak bik = glup

bedast kak majmun = glup

bedast kak pura = jako glup

bedast kak vol = jako glup

bister kak ščava = glup

bister kak Zdelja = glup

biti bister kak napoj = biti glup, neinteligentan

biti kokošje (kratke, plitke) pameti = biti glup; nepromišljen; imati slabo pamćenje

biti zadnji bedak = biti jako glup

delati bedaka z koga = smatrati da je tko glup, zaostao

duge lasi, kratka pamet = glupa je /kaže se obično o ženskoj osobi za koju se smatra da nije dovoljno pametna/

fali komu (nema ko) soli v glavi = glup je tko

gde je pamet bila komu? = kako je bio glup, nepromišljen tko

glup (bedast, lud) kak (kakva je) noć {na fašnek} = jako glup

glup (tup) kak (kakov je) stup = jako glup

glup kak slon = jako glup

glup kak top = jako glup

glup kak tuka = jako glup

glupa (bedasta) {kak (kakva je)} guska = jako glupa

glupa {kak} kokoš = jako glupa

imeti kokošju (kratku) pamet = biti glup; nepromišljen; imati slabo pamćenje

imeti praznu glavu = biti glup, ne shvaćati

imeti slamu v glavi = biti glup

- imeti šuplju glavu** =glup
imeti trdu glavu {kaj bi čavle ramljaj na njoj (kak bi komu čavle ramljaj)} = biti glup; biti tvrdoglav
ne imeti ni iskre pameti = biti jako glup, nemati nimalo pameti
nemati mozga = biti glup
nemati ni zrno soli v glavi = biti glup
pameten ako si talaf = ne previše pametan, glup
pametnomu je dosta reč, a bedaku ni šaka v čelo = pametan brzo shvaća, a glup nikako
posvaditi se z pametjom = poludjeti, biti glup
pozepsti po glavi = biti glup, blesav
pun pameti kak drek vitamina = jako glup {, a pravi se pametan}
rekel komu ili stupu {, sejedno mu je} = uzaludno je govoriti komu; jako je glup tko
samo rogi fale komu = glup je tko
sedi drvo na drvo = lijen je tko i glup
šuplja glava kak lopta = glupa osoba
teški magarec = jako glup čovjek
tup kak sekira = glup, ograničen
vudren z mokrom krpom = glup; čudan
z mozgom se rastati = biti glup, nepromišljen
zanja budala = onaj koji je glup po mišljenju drugih
PAMETAN
biti rasprte glave = lako shvaćati, biti pametan
mudra glava = pametna osoba
neje cigel opal na glavu komu = nije lud, glup tko
neje komu vrag ime = nije lud, blesav tko
pameten kak bubamara = jako pametan
pametnomu je dosta reč, a bedaku ni šaka v čelo = pametan brzo shvaća, a glup nikako

IV.2. sinonimija

Kao primjer sinonimnih frazema, pored gore navedenih u značenju 'glup' i onih u značenju 'pametan', promotrit ćemo isto značnice i bliskoznačnice u značenju 'jako gladan':

gladen kak cucek;
gladen kak gladna godina;
gladen kak pes;
gleden kaj bi mogel vola pojesti;
gladen kak vuk.

IV.3. višeznačnost

Relativno su česti frazemi s dva značenja:

otiti Bogu na račun = **1.** umrijeti; **2.** biti kažnjen;

dobiti roge = **1.** biti osramoćen, doživjeti bračnu nevjeru; **2.** načekati se, dugo čekati *koga*;

opasti kak {zrela} ruška = **1.** pasti, opružiti se koliko je dug i širok; **2.** brzo popustiti udvaranju.

Rijetki su frazemi koji imaju tri značenja:

kak da je ko opal Ciganki z torbe = **1.** neuredan, prljav; **2.** nepoželjan; **3.** snalažljiv, spretan, vragoljast, živahan, zločest.

ZAKLJUČAK

U okviru rada *Katedre za povijest hrvatskoga jezika i hrvatsku dijalektologiju Filozofskoga fakulteta* u Zagrebu i rada na projektu *Istraživanje hrvatske dijalektne frazeologije* Mira Menac-Mihalić prikupila je uz pomoć svojih studenata frazeme u stotinjak hrvatskih punktova. Za knjigu *Frazeologija križevačko-podravskih kajkavskih govora* Mira Menac-Mihalić i Jela Maresić iz tog su korpusa izdvojile i obradile 3000 frazema iz 8 govora (Bakovčice, Kloštar Podravski, Peteranec, Križevci, Podravske Sesvete, Veliki Raščani, Virje, Vrbovec). Izrađena su četiri rječnika (Rječnik frazema, u kojem su frazemi razvrstani prema ključnoj riječi, Rječnik istoznačnih i bliskoznačnih frazema, Križevačko-podravsko – standardno-hrvatski razlikovni rječnik riječi potvrđenih u Rječniku frazema i Standardnohrvatsko – križevačko-podravski razlikovni rječnik riječi potvrđenih u Rječniku frazema).

Mira Menac-Mihalić u jednom od uvodnih poglavlja, koje ovdje objavljujemo, obradila je frazeme, njihovu strukturu, ono što se, osim u obrađenoj frazeologiji, nalazi i u drugim sustavima te ono što je karakteristično upravo za istraženu grupu govora te lokalizmi.

Skupljanjem frazema u hrvatskim govorima osigurava se da, kao dio hrvatske i opće jezične i kulturne baštine, ne budu zaboravljeni i izgubljeni, a objavljivanjem rezultata istraživanja bogata će građa biti dostupna široj znanstvenoj i kulturnoj javnosti.

LITERATURA

- Anić, V.; Brozović Rončević, D.; Goldstein, I.; Jojić, Lj.; Matasović, R.; Pranjković, I. 2002. *Hrvatski enciklopedijski rječnik*, Novi liber, Zagreb.
- Anić, Vladimir. 2003. *Veliki rječnik hrvatskoga jezika*, Novi liber, Zagreb.
- Bogović, Sanja. 1996. Frazeologija grobničkih govora, *Grobnički zbornik*, Rijeka, 341-362.
- Fancev, Franjo. 1907. Beiträge zur serbokroatischen Dialektologie, *Archiv für slavische Philologie*, 29, Berlin, 305-389.
- Fink, Željka. 1998. Leksikografska obrada frazema tipa *biti dobra srca* i *čovjek dobra srca*, *Filologija*, 30-31, Zagreb, 199-207.
- Fink-Arsovski, Željka. 1986. Neke odrednice kolokvijalnog frazeologizma, *Strani jezici*, 2, Zagreb, 98-103.
- Fink-Arsovski, Željka. 2002. *Poredbena frazeologija: pogled izvana i iznutra*, Zagreb: FF press.
- Fink-Arsovski, Željka. 2006. *Hrvatsko-slavenski rječnik poredbenih frazema*, Zagreb: Knjigra.
- Frančić, Andela. 1997. Iz frazeologije međimurske kajkavštine, *Riječ*, 1, Rijeka, 7-13.
- Gluhak, Alemko. 1993. *Hrvatski etimološki rječnik*, Zagreb: August Cesarec.
- Herman, Josip. 1973. Prilog poznavanju leksičkoga blaga u govoru Virja (Podravina), *Filologija*, 7, Zagreb, 73-99.
- Ivšić, Stjepan. 1936. Jezik Hrvata kajkavaca, *Ljetopis JAZU*, 48, Zagreb, 47-88.
- Jernej, Josip, 1992-1993. O klasifikaciji frazema. *Filologija*, 20-21, Zagreb, 191-197.
- Kalinski, Ivo, Vrbovečki kajkavski govor. 1994. *Rasprave Zavoda za hrvatski jezik*, 20, Zagreb, 105-113.

- Lipljin, Tomislav. 2002. *Rječnik varaždinskoga kajkavskog govora*, Varaždin: Garestin.
- Lončarić, Mijo. 1986. Bilogorski kajkavski govori, *Rasprave Zavoda za jezik*, 12, Zagreb.
- Lončarić, Mijo. 1991. Galovićeve i današnja peteranska kajkavština, *Rasprave Zavoda za hrvatski jezik*, 17, Zagreb, 47-63.
- Lončarić, Mijo. 1996. *Kajkavsko narječje*, Zagreb: Školska knjiga.
- Maresić, Jela, Sanja Vulić. 1998. Frazemi u rječnicima izvornih čakavskih i izvornih kajkavskih govora, *Filologija*, 30-31, Zagreb, 395-402.
- Maresić, Jela. 1992. Fonološki i morfološki opis govora Podravske Sesvete, *Rad HAZU*, 446, Zagreb, 71-92.
- Maresić, Jela. 1993. O jednom kajkavskom frazemu, *Suvremena lingvistika*, 35-36, Zagreb, 155-158.
- Maresić, Jela. 1994. Frazemi u govoru Kloštra Podravske, *Kaj*, 2-3, Zagreb, 24-26.
- Maresić, Jela. 1994. Iz frazeologije govora Podravske Sesvete, *Fluminensia*, 1-2, Rijeka, 95-98.
- Maresić, Jela. 1995. Mali frazeološki rječnik govora Podravske Sesvete, *Podravski zbornik*, 21, Koprivnica, 219-236.
- Maresić, Jela. 1996. Rječnik govora Podravske Sesvete, *Filologija*, 27, Zagreb, 153-228.
- Maresić, Jela. 2003. Kajkavska dijalekatna leksikografija, *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 29, Zagreb, 391-406.
- Maresić, Jela. 2003. Leksikografska obrada frazema u kajkavskim dijalekatnim rječnicima, *Riječ*, 2, Rijeka, 31-38.
- Maresić, Jela. 2007. Odabir leksikografske građe u kajkavskim dijalekatnim rječnicima, *Kaj*, 3, Zagreb, 69-78.
- Matešić, Josip. 1978. O poredbenom frazemu u hrvatskom jeziku, *Filologija*, 8, Zagreb, 211-217.
- Matešić, Josip. 1978. U povodu obrade i izdavanja dvaju frazeoloških rječnika. *Književni jezik*, 1, Sarajevo, 17-32.
- Matešić, Josip. 1982. *Frazeološki rječnik hrvatskoga ili srpskog jezika*, Zagreb.
- Matešić, Josip. 1982-1983. Frazem kao posljedica značenjske preinake riječi, *Filologija*, 11, Zagreb, 405-413.
- Matešić, Josip. 1992-1993. Frazemi s komponentom vlastitog imena u hrvatskom jeziku. *Filologija*, 20-21, Zagreb, 293-298.

- Matešić, Josip. 1995. Frazeologija i dijalektologija, *Hrvatski dijalektološki zbornik*, 9, Zagreb, 83-88.
- Matković, Dinko. 2004. *Rječnik frazema i poslovice govora Vrboske na otoku Hvaru*, Jelsa: Oganak Matice hrvatske.
- Melvinger, Jasna. 1984-1985. Frazeološki parovi riječi. *Jezik*, 31, Zagreb, 107-117.
- Menac, Antica, 1979. Iz problematike frazeološke sinonimije u ruskom i hrvatskom književnom jeziku. *Filologija*, 9, 185-191.
- Menac, Antica, 2007. *Hrvatska frazeologija*, Zagreb: Knjigra.
- Menac, Antica, Fink-Arsovski, Željka, Venturin, Radomir. 2003. *Hrvatski Frazeološki rječnik*, Zagreb: Naklada Ljevak.
- Menac-Mihalić, Mira. 1998. Izrazi za 'malo' u čakavskim rječnicima, *Filologija*, 30-31, Zagreb, 267- 271.
- Menac-Mihalić, Mira. 2000. Frazemi s nazivima kukaca u hrvatskim govorima, *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, XXVI, Zagreb, 179-195.
- Menac-Mihalić, Mira. 2002. Problemi izrade višedijalektnoga frazeološkog rječnika, *Filologija*, 38-39, Zagreb, 49-55.
- Menac-Mihalić, Mira. 2005. *Frazeologija novoštokavskih ikavskih govora u Hrvatskoj : s rječnikom frazema i značenjskim kazalom s popisom sinonimnih frazema*, Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje i Školska knjiga.
- Menac-Mihalić, Mira. 2006. Projekt „Istraživanje hrvatske dijalektne frazeologije,, *Diahronija in sinhronija v dialektoloških raziskavah*, Zora, 41, Maribor, 360-365.
- Menac-Mihalić, Mira. 2007. Frazeologija i dialektologija v Horvatii, *Frazeologija v jezikoslovju in drugih vedah*, (urednici Erika Kržišnik, Wolfgang Eismann), Ljubljana, 593-604.
- Menac-Mihalić, Mira. 2007. O nekim hrvatskim dijalektnim frazemima sa zoonimskom sastavnicom, *Kulturni bestijarij*, Hrvatska sveučilišna naklada, 389-400.
- Moguš, Milan. 1985. Nacrt za rječnik čakavskoga narječja. *Hrvatski dijalektološki zbornik* 7/1, Zagreb, 319-336.
- Moguš, Milan. 1990. O Marulićevoj frazeologiji u „Juditi”, *Wiener slavistisches Jahrbuch* 8, Wien, 157-161.
- Muhvić-Dimanovski, Vesna, 1992-1993. Neki problemi prezentacije frazeologizama u frazeološkim i općim rječnicima, *Filologija*, 20-21, Zagreb, 323-329.

- Popović, Milenko, 1980. O frazemu i zamjenljivosti njegovih elemenata, *Iz frazeološke problematike*, Zavod za lingvistiku Filozofskog fakulteta, Zagreb, 47-55.
- Popović, Milenko, Trostinska, Rajisa, 1987. Pokušaj određivanja tipoloških i genetskih podudarnosti u petnaest frazeologizama hrvatskosrpskog, ruskog, ukrajinskog, češkog i slovačkog jezika. *Radovi Zavoda za lingvistiku Filozofskog fakulteta u Zagrebu*, 22, Zagreb, 51-61.
- Rittgasser, Stefan. 1975-1976. O problemu određivanja frazeologizama, *Jezik*, 2, Zagreb, 36-41.
- *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*. 1880-1976. Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, 24 sv.
- *Rječnik hrvatskoga jezika*. 2000, Zagreb: LZ Miroslav Krleža i Školska knjiga.
- *Rječnik hrvatskoga kajkavskoga književnog jezika*. 1984.–2005. Sv. 1–10 (A – poniznomolben), Zagreb: JAZU (HAZU) i Zavod za jezik IFF (Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje).
- Samardžija, Marko. 1995. *Leksikologija hrvatskoga jezika*, Zagreb: Školska knjiga.
- Sesar, Dubravka. 1998. O mjestu i ulozi krilatica u frazeološkim rječnicima. *Filologija*, 30-31, Zagreb, 305-312.
- Šojat, Antun. 1981. Virje, *Fonološki opisi*, Posebna izdanja ANUBiH, LV/9, Sarajevo, 337-342.
- Šojat, Antun. Zagreb 1982. Turopoljski govori, *Hrvatski dijalektološki zbornik*, 6, Zagreb, 317-496.
- Tafra, Branka. 2005. *Od riječi do rječnika*. Zagreb: Školska knjiga.
- Turk, Marija. 1997. Prilog proučavanju čakavske frazeologije (na građi iz krčkih govora), *Suvremena lingvistika*, 43-44, Zagreb, 313-324.
- Turk, Marija. 1998. Frazeologija krčkih govora, *Govori otoka Krka*, Rijeka, 263-298.
- Vajs, Nada i Zečević, Vesna. 1994. Frazeologija u *Rječniku hrvatskoga kajkavskoga književnog jezika*, *Filologija*, 22-23, Zagreb, 175-184.
- Vajs, Nada, Zečević, Vesna. 1995. Glagolske lokucije u hrvatskom kajkavskom književnom jeziku, *Filologija*, 24-25, Zagreb, 363-372.
- Vajs, Nada, Žic Fuchs, Milena. 1998. Definicija i frazem u jednojezičnom rječniku, *Filologija*, 30-31, Zagreb, 363-368.

- Zečević, Vesna. 1992. Iz kajkavske morfologije (o DL sg. im. ž. roda), *Rasprave Zavoda za hrvatski jezik*, 18, Zagreb, 259-266.
- Zečević, Vesna. 1993. *Fonološke neutralizacije u kajkavskom vokalizmu*, Zagreb: Zavod za hrvatski jezik.

KRATICE ISPITANIH GOVORA

Bak	Bakovčice
Klo	Kloštar Podravski
Križ	Križevci
Ses	Podravske Sesvete
Pet	Peteranec
Raš	Veliki Raščani
Vir	Virje
Vrb	Vrbovec

THE PHRASEOLOGY OF KAJKAVIAN SPEECH IN KRIŽEVCI AND PODRAVINA

SUMMARY

This article presents a detailed survey of phrasemes of Kajkavian speech in the area of Križevci and Podravina, their form, the characteristics which are also present in other systems, besides the elaborated phraseology. It also deals with the characteristics, concerning the studied group of speech, and localisms, specific only to one speech or several of them.

Keywords: dialectology, phraseology, Croatian, Kajkavian, Križevci, Podravina.